

69. Філософія екзистенціалізму.

Екзистенціалізм (лат.- існування), філософія існування - напрям у філософії, що розглядає людину як унікальна духовна істота, здатна до вибору власної долі.

Сформувалася в Європі у XIX — XX ст. Першими до екзистенціалізму у своїх працях звернулись данський філософ **Серен К'єркегор** та німецький філософ **Фрідріх Ніцше**. У XX ст. екзистенціалізм розвивався в працях німецьких (Мартін Гайдеггер, Карл Ясперс) та французьких (Габріель-Оноре Марсель, Альбер Камю, Жан-Поль Сартр) філософів та письменників.

Екзистенція трактується як протилежність есенції (суті). Якщо доля речей і тварин зумовлена, то якщо вони мають суть раніше існування, то людина набуває своєї суті в процесі свого існування. Основним проявом екзистенції є свобода, яка має на увазі відповідальність за результат свого вибору. Філософія екзистенціалізму - ірраціональна реакція на раціоналізм Освіти і німецької класичної філософії. По затвердженнях філософів-екзистенціалістів, основна вада раціонального мислення полягає в тому, що воно виходить з принципу протилежності суб'єкта і об'єкту, тобто розділяє світ на дві сфери - об'єктивні і суб'єктивні. **Справжня філософія, з точки зору екзистенціалізму, повинна виходити з єдності об'єкту і суб'єкта.** Ця єдність втілена в "екзистенції", тобто деякій ірраціональній реальності.

Згідно філософії екзистенціалізму, щоб усвідомити себе як "екзистенцію", людина повинна опинитися в "пограничній ситуації" - наприклад, перед лицем смерті. В результаті світ стає для людини "інтимно близьким". **Істинним способом пізнання, способом проникнення у світ "екзистенції" оголошується інтуїція** ("екзистенціальний досвід" у Марселя, "розуміння" у Хайдеггера, "екзистенціальне осяяння" у Ясперса), яка являє собою ірраціоналістично представлений феноменологічний метод Гуссерля. Ідеальна свобода людини - це свобода особи від суспільства.

70. Фрейдизм: свідоме і несвідоме.

Однією з найвпливовіших ідейних течій ХХ ст. став психоаналіз, або фрейдизм. Засновником психоаналізу в його класичній формі був австрійський психолог, невропатолог, психіатр **Зигмунд Фрейд** (1856-1939). Основні погляди Фрейда викладені в його працях: "Три нариси з теорії сексуальності" (1905), "По ту сторону принципу задоволення" (1920), "**Я і Воно**" (1923), "Тотем і табу" (1913), "Майбутнє однієї ілюзії" (1927), "Незадоволеність у культурі" (1930) та ін.. **Він звернувся до аналізу психіки в цілому.** На цій підставі у Фрейда формуються уявлення про суб'єктивну реальність людини. У праці "Я і Воно" він розгортає структурну концепцію психіки, визначаючи в ній такі сфери:

а) **несвідоме** ("Воно") - це визначальний глибинний план людської психіки. Він функціонує на основі природжених, природних, генетично первинних потягів;

б) **свідоме** ("Я") - це розум людини, або "его". Воно виступає посередником між несвідомим та зовнішнім світом "Я", прагне зробити "Воно" прийнятним для світу і привести світ у відповідність до бажань "Воно";

в) **підсвідоме** ("Над-Я") - це внутрішня особиста совість. Вона утворюється під впливом системи суспільних заборон. Якщо "Воно" зумовлене генетично, "Я" - індивідуальним досвідом, то "Над-Я" є результатом впливу інших людей. Важливим складовим елементом вчення Фрейда було уявлення про існування в надрах "Воно", одвічних несвідомих інстинктів сексуальної насолоди (лібідо). Вони вступають у конфлікт зі свідомістю, орієнтованою на принцип реальності, тобто на соціально прийнятні форми поведінки та способи задоволення бажань. Свідоме "Я" і підсвідоме "Над-Я" прагнуть підкорити сферу несвідомого "Воно". При цьому відбувається лише уявне розв'язання конфлікту, оскільки витіснені в несвідоме сексуальні бажання в будь-який час можуть вирватися на поверхню і стати причиною нових конфліктів. Пошук їх реального розв'язання досягається шляхом свідомого оволодіння бажаннями, їх безпосереднім задоволенням або сублімацією (від лат. *sublimatio* - високо піднімаю, підношу).

Сублімація - це особливий вид відхилення інстинктів (лібідо) від притаманної їм спрямованості і переключення їхньої енергії на досягнення соціальних і культурних цілей. Сублімацією пояснює Фрейд виникнення релігії, мистецтва, суспільних інституцій. Сублімація, за Фрейдом, виявляється у творчості. З позиції сексуальних поглядів Фрейд аналізує творчість Леонардо да Вінчі, Гете, Шекспіра, Достоевського.

71. Концепція людини в філософії Е.Фромма.

Побудову нової гуманістичної науки про людину здійснює **Еріх Фромм** (1900-1980 рр.). У своїй головній праці «**Мати чи бути**» (1976 р.) він підвів підсумки своєї дослідницької діяльності як соціального психоаналітика. Головна думка: несвідоме детермінується суспільством і виступає у формі ірраціональних пристрастей, вигадок і удаваної раціональності. Звільнитися від несвідомого можна на шляхах психології. Тільки в цьому разі можливе активне буття людини, яке має відношення до реальної, а не спотвореної, ілюзорної картини життя.

Мати - означає володіти речами. У володінні досвід людського життя розкривається неповно і часто деструктивно.

Модель буття передбачає незалежність, свободу, наявність критичного розуму, активність, відмову від самолюбства і егоїзму, єдність з іншими, реалізацію економічної і політичної демократії. Людству належить побудувати не Град Божий, як вважали в середні віки, і не Град Прогресу, в чому були впевнені в Новий час, а Град Буття, в якому повинна жити людина. Але людина нова.

Е. Фромм висунув ідею нової людини, без якої неможливе і нове суспільство. Нова людина - та, що здатна нести в собі любов до інших, а також відчувати тепло та співчуття оточуючих. Саме любов, на думку Фромма, розвиває активність особистості. Вона має багато форм: еротична любов, любов до своєї дитини, любов до самого себе тощо.

«Людина - це мета в собі, а не засіб для досягнення цілей іншої людини. Вона повинна з любов'ю ставитись до оточуючих. Якщо в ній немає любові, то вона - лише порожня оболонка, навіть якщо зосередить у собі всю владу, все багатство і весь розум».

У Фромма критично-філософська теорія нового гуманізму - нової людини виступає у формі нової етики. Її обґрунтування має переважно психо- гуманістичний характер.

72. Тема абсурду і бунту в філософії А.Камю.

А.Камю (1913-1960 рр.) — французький філософ-екзистенціаліст, письменник, публіцист. Основна проблема творчості Камю — тема абсурду людського існування. Саме розгляду зазначеної проблеми присвячені праці «Міф про Сізіфа», «Калігула», «Бунтуюча людина», «Чума».

А.Камю прагне відповісти на запитання: «Як жити без найвищого сенсу і благодаті?», «Як жити у світі, де вмерла релігійна надія? Що її замінить?».

Вихідний пункт його філософії — абсурд, який ставить під сумнів цінності. А.Камю вважав, що сам по собі світ не абсурдний, він просто нерозумний, тому що він є позалюдською реальністю, яка не має нічого спільного з нашими бажаннями і нашим розумом.

Камю перетворив абсурд на фундаментальне поняття своєї філософської системи.

Сам термін “абсурд” (від лат. *absurdus*) означає безглуздзя, нісенітницю, неможливість.

Камю визначив абсурд як “метафізичний стан людини в світі”, отже як основну проблему людського буття. “Для Камю абсурдність не є онтологічною категорією, іманентною світобудові, - вона є породженням самоусвідомлення людини в світі”.

Для абсурду необхідні людина і світ, знищення одного з них означає припинення абсурду. З констатації абсурду А.Камю робить два неправомірних висновки: про самогубство і «філософське самогубство».

З абсурду випливає заперечення універсальних етичних норм, що призводить до реалізації принципу «все дозволено». На думку Камю, абсурд не слід знищувати самогубством або «стрибком віри», необхідно його максимально повно позбутися.

У першу чергу Камю звертається до проблеми самогубства. Ця проблема цікавила Камю ще зі студентських років, а в кінці 30х р. для Франції вона стала особливо актуальною, тому Камю у “Міфі про Сізіфа” акцентує: “Існує лише одна по-справжньому поважна філософська проблема - проблема самогубства. Вирішити, варте чи не варте життя того, щоб бути прожитим, - отже, відповісти на головне питання філософії”.

На думку А. Камю зі стану абсурду є лише два виходи: самогубство фізичне і самогубство філософське. Жоден з цих виходів не є для Камю правомірним, тому він не приймає жодного з них. “Поза людським розумом, - пише Камю, - немає абсурду”. Отже, разом зі смертю зникає й абсурд, як і все інше. Абсурд існує лише в людській свідомості, він виникає з протистояння людської свідомості нерозумному світові, з усвідомленням людиною своєї закинутості і минулості. Зникає людська свідомість (сама людина) - зникає абсурд, але це не той вихід, який прагне знайти Камю.

Камю вивів з абсурду три наслідки, якими є “*бунт*”, “свобода”, “жага”.